

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Ústav germánských studií

Štěpán Zbytovský, Ph.D.
Ústav germánských studií
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova v Praze
Náměstí Jana Palacha 2
11638 Praha 1

Praha, 28.1. 2013

Oponentský posudek na diplomovou práci

Julia Nedbalová: *Mytologové rané a vrcholné německé romantiky. Pojem mýtu v první polovině 19. století*. Praha: FFUK, 2013, 88 s.

Julia Nedbalová předložila diplomovou práci k tématu, jež patří k oblíbeným předmětům současných bádání na pomezí filosofie, dějin myšlení a literatury. Takřka nepřeborné množství prací se zabývá vývojem pojetí mýtu v širším či užším časovém rámci, vztahy reflexe mýtu/mytologie, různých odvětví filosofie a věd, popřípadě umění. Již úvodní pasáže této smysluplně koncipované práce (co do výběru materiálu, jeho rozsahu i zvolené struktury) prozrazují velice kultivovanou němčinu, poctivý přístup k pramenům i způsob argumentace, díky nimž četba není sice vždy jednoduchá, v každém případě však je velice poučná a produktivní.

Úlohou oponenta nicméně je poukázat na místa hodná diskuse, což zde učiním za průběžného referování o hlavních výtěžcích práce.

Ačkoli autorka v úvodu zcela legitimně, ba nutně upouští od nároku byť jen v náčrtu pojmut celou škálu příspěvků k definici mýtu, jsem na vážkách, zda zvolené řešení je nejšťastnější. Příklon k jednoduchému rozlišení mýtů jako narativních dílčích částí mytologie coby širší struktury propojující jednotlivé mýty, s tím, že mytologií je zvána i badatelská reflexe mýtů a mytologií, sice vzhledem ke zkoumanému korpusu textů není od věci, nicméně vzápětí je řeč o mýtu jako protikladu logu resp. racionálního myšlení. V obou případech tedy očividně slovo „mýtus“ nabývá různých významů. Autorka si toho je nepochybně vědoma, leč vzhledem k tomu, že jde o práci srovnávací, byla by možná na místě i stručná *obecná* úvaha o tom, jaké funkce a významy bývají mýtu/mytologii (zejména

Ústav germánských studií

v době romantismu, před a po něm) připisovány. Takové výchozí obecné „vykolíkování“ prostoru by čtenáři snad umožnilo snadnější orientaci – třeba i tím, že případně upozorní na funkce, které ani jeden z pojednávaných autorů mýtu nepřipisuje, ale později či dříve se objevovaly.

Dále jsou prezentováni autoři, jejichž díly se práce zabývá: Johann Gottfried Herder, Friedrich Creuzer, Karl Otfried Müller, Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling. Autorka v zásadě vhodně argumentuje, proč jsou tito autoři pro práci relevantní, ovšem vychází ze situace ‚po výběru‘ a nepíše, kdo další by připadal v úvahu a proč nebyl zahrnut (jako třeba Johann Jakob Wagner, Johann Joseph von Görres, Johann Arnold Kanne, fragment *Das älteste Systemprogramm des deutschen Idealismus* aj.). Kromě dvou drobných zmínek o Görresovi se o kontextu romantické reflexe mýtu/mytologie vlastně nic nepíše.

A konečně třetí připomínka k úvodu: bylo by vhodné diskutovat metodologii takového historického pojednání o myšlení o mýtu/mytologii – připomenout některé práce, jež reprezentují možnosti, jak problém metodologicky pojednat, nebo se přiklonit k určitému modelu (třeba Gerharta von Graevenitze?), nebo jednoduše popsat vlastní přístup. K němu se autorka dostává, ovšem spíše v negativním vymezení, když zdůvodňuje odhlédnutí od tzv. „nové mytologie“. Je-li ovšem hlavním důvodem absence tohoto tématu, že k němu již existuje řada publikací, nemělo být zohledněno alespoň kontextově?

Na rozdíl od těchto otázek, které vzbuzuje úvod práce, působí rozpracování koncepcí pojednávaných autorů v kapitolách 1–4 v porovnání s běžnou úrovní germanistických diplomových prací nadprůměrně suverénně, soustředěně a přesvědčivě. Přispívá k tomu výtečná němčina autorky a schopnost povětšinou velmi srozumitelně argumentovat (s výjimkami potvrzujícími pravidlo). Výklad se převážně drží primárních textů, nenásleduje interpretační stereotypy, zároveň však v míře vhodné vyzdvihuje stěžejní body a diskutuje s odbornou literaturou k dílčímu tématu.

Tak jsou plasticky vyložena novátorská pojetí mytologie ve spisech Herderových, vycházejí z jeho polemiky s Klotzem a inspirace v Heynem, jeho zdůraznění funkce mytologie jako „poetické heuristiky“ (nikoli ovšem „poetologické“, str. 34), pojem prasympolu a nacionalizace mýtů, a především obecné určení symbolické podstaty mýtů jako konkrétních obrazných výrazů, jež nelze ‚obejít‘ racionálním diskurzem. Místy se ukazují jisté nesrovnalosti, dané spíše formulačně. K této kapitole dvě zásadní otázky: Je možné u Herdera vypozařovat nějaký vývoj jeho pojetí mýtu/mytologie či přesun důrazů – pokud ano, jaký? Roku 1796 publikoval Herder v časopise *Die Horen* pod titulem „Iduna, oder der

Ústav germánských studií

„Apfel der Verjüngung“ fiktivní rozhovor o řecké a nordické mytologii. V práci mohl být zmíněn – nebo tak autorka neučinila záměrně?

V kapitole věnované Friedrichu Creuzerovi a pojednávající v komparaci s Herderem jeho odlišné pojetí rozvoje mýtu ze symbolu a procesu nacionalizace autorka vychází ze Creuzerova ‚sporu o Symboliku‘, který vedl s J. H. Voßem – ovšem vlastně nenastiňuje Voßovy argumenty proti Creuzerovi. Ukazuje dále mj., že Creuzer na rozdíl od Herdera nepovažuje symbolickou povahu mýtu za významově exkluzivní, tj. k témuž významu lze se dobrat nejen cestou obrazného vyjádření. Můžeme to chápat tak, že Creuzer navázal na některé předherderovské osvícenské pohledy na mýtus jako ‚philosophia pauperum‘?

Karl Otfried Müller patří k méně známým ‚mytologům‘ romantismu (bývá tematizován spíše jako klasický archeolog), nicméně autorka jej zvolila s přesným záměrem a velmi vhodně jako učence, který se ve svých *Prolegomenech k vědecké mytologii* kriticky vyrovnával s Heynem i Creuzerem. K výkladu o Müllerově pojetí vzniku mýtu, o němž autorka píše, že „není jasné“, kdo mýty vytvořil, by se možná hodilo preciznější vyjádření; dle Müllera totiž ani není možné nějaké ‚autory‘ mýtu určit, ba spojuje jejich vznik s pojmy „nutnosti“ a „nevědomí“ (*Prolegomena*, str. 111n). Jako velmi letmého čtenáře Müllerova díla by mě také zajímalo, co chápe pod pojmy „vnějšího“ a „vnitřního“ pojmu mýtu.

Poslední výkladově-interpretativní kapitola se věnuje nejprve mytologii v raném díle F. W. J. Schellinga z roku 1793, aby přešla k jeho pozdnímu textu, slavným přednáškám *Filosofie mytologie*. Poněkud irelevantní resp. nicneříkající se mi zdají být tvrzení, že Schellingova filozofická teorie mýtu neměla do jeho doby co do rozsahu obdoby, popř. že jeho systematika v kontextu jeho doby neměla konkurenci (str. 62). Přesvědčivý a kompaktní (jakkoli nutně výběrový) je naopak výklad k Schellingovým pojmům pra-látky, jeho kritice jiných pojetí mýtu/mytologie, roli monotheismu a polytheismu v mytologickém procesu, ‚božské trojici‘ potenci, cíli mytologického procesu – lidské svobodě. S Müllerem sdílel Schelling např. myšlenku, že mytologie není produktem vědomé činnosti člověka (*Erfindung*), zároveň se ale (s jistou relativizací) ocitá blízko Creuzerova chápání monotheismu jako původní formy předcházející polytheismu. Zde je zajímavé porovnat i Schellingovo pojetí vzniku mytologie s Müllerovým: Schellingovy věty o tom, že vznik mytologie je „nutný proces“, neřízený dílčím vědomým rozhodnutím, ale vycházejícím z vědomí (11. přednáška), se nápadně podobají Müllerovým tezím. Proto by mě zajímalo, jaký mezi oběma autory byl vztah.

Ústav germánských studií

Jestliže mytologie pro Schellinga není statickým souhrnem mýtů, nýbrž dokladem dynamického mytologického procesu, kladu si dále otázku, nakolik toto pojetí Schellingovo bylo připraveno Herderem a dalšími autory (a jak takovou ‚přípravu‘ formulovat) a nakolik je jeho specifickým konceptem.

Závěr práce přehlednou formou shrnuje a porovnává jednotlivé aspekty zkoumaných pojetí mýtu/mytologie. Právě zde bych očekával např. u výroku, že všichni zkoumaní autoři považovali uměleckou recepci za porušení původní autenticity mýtu, zamyšlení nad tím, jak to, že na Herdera současně navazovala i linie tzv. nové mytologie, jež se v podání F. Schlegela předně vztahuje na oblast umění a literatury. Suverénní výklad autorky se nicméně přesvědčivě dopracovává k definičnímu společnému jmenovateli pojetí mýtu/mytologie u myslitelů německého romantismu, formulovanému v posledních odstavcích práce.

Julia Nedbalová předložila práci po formální, tematické, argumentační i stylové stránce jednoznačně přesahující obvyklou úroveň diplomových prací. Vedle zmíněných otázek, jež převážně vznikly na okraji mé četby a nijak nezpochybňují kvality práce, se jen místy objevují dílčí formulační či pojmové nejasnosti.

Práci doporučuji bez výhrad k obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně*.

Mgr. Štěpán Zbytovský, Ph.D.